

ЮВІЛЕЙНА КНИГА

75-ЛІТТЯ

Української Православної Громади

Св. Михаїла

В ГАРДЕНТОН, МАНІТОБА

1897 - 1972

75th Anniversary

of

St. Michael's Ukrainian Orthodox Church

Gardenton, Manitoba

1897 - 1972

**MANITOBA
LEGISLATIVE LIBRARY**

F
5649
.G35
Sev

75-ліття
Української Православної Громади
Св. Михаїла
Гардентон, Манітоба

Видано заходом Ювілейного Комітету при Громаді

Published by the Church's Jubilee Committee

ПРИСВЯТА

Цю ювілейну книжку присвячуємо прийдешнім поколінням з вірою, що вони оцінять працю та збережуть пам'ять наших піонерів.

DEDICATION

This Book is dedicated to our future generations in hope that they will cherish the work of our pioneers.

ЙОГО ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНСТВО
ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИШИЙ МИХАЇЛ,
АРХИЄПИСКОП ТОРОНТА І СХІДНЬОЇ ЄПАРХІЇ
І НАСТУПНИК МИТРОПОЛИТА

HIS GRACE MICHEAL Archbishop of Toronto and Eastern Eparchy Acting
Metropolitan of the Ukrainian Orthodox Church of Canada.

ПРИВІТ АРХИЄПИСКОПА МИХАЇЛА

13 травня 1972 р.

Слава Богу.

Всечесний О. Віктор Лакуста,
Заряд і Громада Св. Михаїла
в Гардентоні, Манітоба.

Всечесний Отче, Заряде і благочестива Громадо!

Відповідаю на Вашого листа від 28 березня з деяким запізненням, але до 13 серпня ще маєте час зробити все потрібне.

Мене здивувало повідомлення, що Ваша громада уже в 1897-м році збудувала собі Церкву рідну серед моря чужих вір. Це показує, що Іскру Святої Православної Віри перші поселенці в Канаді не тільки не розгубили, а ще й закріпили її будовою рідного храму. Знаємо як тяжко першим поселенцям довелося пристосуватися до тутешнього тоді життя. Знаємо й те, як тяжко їм було здобути засоби до життя, а все ж таки любов до Бога, рідної святої віри все перемогла. Тим більша честь і похвала від Бога тим піонерам. Може ще хтось живий із тих, що будували, то засилаю їм Особисте Архипастирське Благословення.

Ваша церква Св. Михаїла справді історична для Української Греко-Православної Церкви в Канаді і Ви добре вирішили належно відсвяткувати ювілей її 75-ліття. Також увіковічнити окремою Пропам'ятною книгою.

Отже благословляю Ваш цей добрий намір і нехай Вам Бог допоможе його здійснити. Вітаю всіх Вас із цим великим і почесним ювілеєм Вашого храму.

Нехай Благословення Боже і надалі буде над Вами і Вашим храмом.

З молитвами за всіх Вас.

† *Михаїл*
Архиспископ - Намісник Митрополита
УГПЦеркви в Канаді

ЙОГО ПРЕОСВЯЩЕНСТВО,
ПРЕОСВЯЩЕНШИЙ БОРИС
ЄПИСКОП САСКАТУНУ Й ВІКАРІЙ СЕРЕДНЬОЇ ЄПАРХІЇ

HIS GRACE BORIS Bishop of Saskatoon and Central Eparchy of the Ukrainian Orthodox Church of Canada.

ПРИВІТ АРХИЄПИСКОПА АНДРЕЯ

27-го червня 1972

Ювілейний Комітет
Громади Св. Михаїла,
Гардентон, Ман.
Хвальний Комітете!

З великою радістю я сприйняв вістку, що Ваша благочестива Громада Св. Михаїла відзначає знаменний Ювілей 75-ліття свого існування. Є це подія великого значення для нашої Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

75 літ тому назад Ви засвітили на вільній канадійській землі світло Христової Православної Віри, яка тепер поширена по всій Канаді від моря до моря, об'єднуючи український народ у своїй рідній Українській Греко-Православній Церкві, що є продовженням Української Православної Церкви в Україні.

Вашим Ювілейним святкуванням Ви віддаєте належну пошану всім тим, що трудилися й працювали над заснуванням Громади та її розбудовою, як також тепер працюють і труяться над її дальшим зростом і розбудовою.

У Вашій праці над розбудовою церковно-релігійного й культурно-національного життя Громади зверніть особливу увагу на МОЛОДЬ, щоб вона виростала в повній свідомості її відповідальності за дальшу долю нашої РІДНОЇ ЦЕРКВИ перед Богом, Церквою й Народом.

З цими моїми думками я сердечно вітаю благочестиву Громаду Св. Михаїла й настоятеля Всечеснішого о. Віктора Лакусту зо Світлим Ювілеєм та бажаю якнайбільших успіхів у праці для добра нашої Святої Церкви, Церкви Св. Ап. Андрея Первозванного, Церкви Св. Володимира Великого.

Боже благословення нехай буде на Вашій праці.

Благодать вам та спокій від Бога, Отця нашого, й Господа Ісуса Христа! (Римл. 1, 7).

† АНДРЕЙ
Архiepіскоп Едмонтону
й Західньої Канади

ЙОГО ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕНСТВО,
ВИСОКОПРЕОСВЯЩЕННИШИЙ АНДРЕЙ
АРХИЄПИСКОП ЕДМОНТОНУ Й ЗАХІДНОЇ ЄПАРХІЇ

HIS GRACE ANDREW Archbishop of Edmonton and Western Eparchy of
the Ukrainian Orthodox Church of Canada.

ПРИВІТ ЄПІСКОПА БОРИСА

1-го травня 1972

Ювілейний Комітет
75-ліття Громади Св. Михаїла
в Гардентон, Ман.
Хвальний Комітете!

Ніколи ще не був у Гардентоні, а тепер виявляється, що таки варто було навідатись до цієї найстаршої околиці поселення українців в Канаді. Завдяки Вам така нагода передбачається в неділю 13-го серпня ц. р., коли то наша найстарша Українська Православна Громада Св. Михаїла в Гардентон у Манітобі відзначатиме 75-ліття свого існування.

Бажаєте також, дорогі Брати мої і Сестри, на честь цього 75-ліття видати Ювілейну Книгу. Цей намір Ваш радо підтримую, бо чи багатьом з нас було відомо, що вже в році 1897 православні українці в Гардентоні розпочали будову свого храму на честь Архистратига Михаїла? Думаю, що варто було б подати до загального відома, хоч би й в Ювілейній Книзі, звідки походить друга, вже чисто народна назва церкви в Гардентоні, а саме: "Онуцька".

Сердечно вітаю всіх Гардентонців з рідкісним Ювілеєм 75-ліття Громади, яку Ваш теперішній Настоятель о. Віктор Лакуста, маючи певні підстави, називає першою Українською Православною Громадою в Канаді.

Вітаю також всю Парафіяльну Округу з центром у Вайті, в склад якої тепер входить і наш Ювілят — Гардентон.

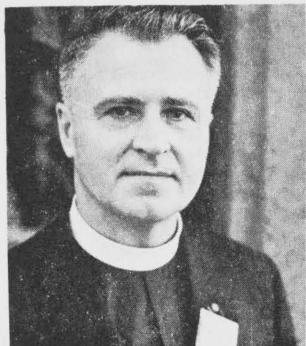
Нехай Господь поблагословить і допоможе усім Вам спільними силами належно обміркувати і якнайкраще зреалізувати все те, що може спричинитися до гідного відзначення цього важливого для нашої УГПЦ і нашого народу Ювілею.

З любов'ю у Христі Ісусі

† Борис
Єпископ Саскатунський,
Вікарій Середньої Єпархії.

ПРИВІТАННЯ ВІД КОНСИСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ

President of Consistory
of Ukrainian Orthodox
Church Very Rev. D. Lu-
chak.

Голова Президії
Консисторії
Прот. Д. Лучак

18-го квітня, 1972 р.

До Хвальної Управи
УГПЦ Громади Св. Михаїла
в Гардентон, Ман.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Всечесніший Отче!
Хвальна Управо!
Благочестиві Вірні!

З нагоди 75-ліття існування Вашої Громади Св. Михаїла (Онучька) в Гардентон, Ман., щиро вітаємо в імені Консисторії Української Греко-Православної Церкви в Канаді: Все Членство, Хвальні Управи і всіх прихожан Вашої Громади. Це Ваша гордість, що осяги Вашої Громади такі, як сьогодні являються перед нашими очима, рівночасно і гордість цілої нашої Української Греко-Православної Церкви в Канаді.

Пишучи цих пару рядків, не можемо поминути коротенько й історію Громади, а тим більше, що це перша — давня Українська Православна Церква в Канаді.

Околиця Стюартборн, це перша назва в полуднево-східній Манітобі над річкою Роза. Опісля цю назву змінили на Гардентон. Сюди прибули перші поселенці з Буковини в 1896 р., а

саме: Василь Загара, Іван Махній, Василь Кикоть, Василь Рошко, Николай Шидловський, Онуфрій Тирон, Семен Тирон, Дмитро Олійник і Іван Товстоварик зі сіл Брідок та Онут. А з села Сеньків, з Галичини, поселився тут Семен Саранчук, що був дяком в той час в тій церкві.

Всі вони були першими членами Православної Церкви. Вони як вміли так будували церкву, і вже 1898 р. церква була скінчена. Здається, що це була перша Православна церква не тільки в Манітобі, але на всій Канадійській Землі. Викінчено церковцю в р. 1901-му, і як вже згадано, першим дяком був Семен Саранчук.

До цієї церкви приїздили з Америки два рази на рік руські священники. Богослуження відправляли на церковно-слов'янській мові з московською вимовою. Члени та вірні мало що розуміли і тому не були тим задоволені.

Пізніше появився Серафим — незалежний, якого вже розуміли. В роках 1918-20 завітав до Вас о. В. Новосад і вперше відправив Богослуження на українській мові, опісля Отці: П. Самець, П. Запаринюк, П. Гліцький, Є. Улян, П. Стефюк, В. Василів, а тепер В. Лакуста.

Ця Ваша церковця стоїть ще й до сьогодні, а коло неї цвинтар, що на ньому спочивають перші основоположники її і борці за свою Православну Церкву!

В цій церковці Богослуження відбуваються 1-2 рази в рік: на весні на Свято Юрія 6-го травня, і восені на Свято Михаїла, Храмовий Празник.

В ній є багато старих образів з Буковини. Тепер ця церковця видніє як живий свідок пройденої неспинної праці і догляду вірних Вашої Громади, що вже 3-тє чи 4-тє покоління основоположників її.

Сюди щороку з'їжджаються вірні з Канади і з поза меж Канадійської Землі, щоб оглянути ті дорогоцінності, що ще збереглися в цій церковці, відновлення будинку і приоздоблення відповідно до сучасних умовин життя.

Як перше вже було згадано ця церковця має свій питомий довголітній пройдений шлях та питому свою історію, що не можна пройти мимо з такої рідкісної нагоди, як оцей Діамантовий 75-ти Літній Ювілей цієї Церкви і Громади в Гардентон. Бажаємо Вам успіхів у всьому!

Нехай же Господь Всевишній подасть всім Вам Свою постійну Божу опіку і благословення завжди спочиває на всіх Вас!

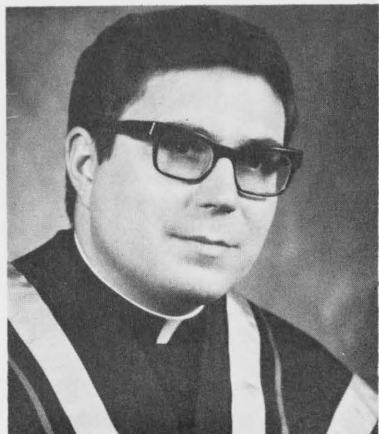
З християнським привітом,

За Президію Консисторії УГПЦК:

Прот. Д. Лучак, голова

ПРИВІТАННЯ ВІД БУВШОГО НАСТОЯТЕЛЯ

Rev. W. Wasyliw

о. В. Василів

1 травня 1972 р.

Українська Православна Громада
Святого Михаїла (Онутська)
в Гардентон, Манітоба.

**ВСЕЧЕСНІШИЙ ОТЧЕ НАСТОЯТЕЛЮ,
ХВАЛЬНА УПРАВУ, ШАНОВНА ГРОМАДО!**

З нагоди відзначення 75-літнього Ювілею Вашої Громади, прийміть і від мене з родиною найщиріші побажання успіхів у дальшій праці на Славу Божу, добро Церкві Святої Православної, нашої рідної і спасіння побожного народу нашого.

Нехай же Господь Милосердний обдарує всіх Вас Своїми Ласками й Щедротами та допоможе Вам в мирі й любові даліше трудитися на Церковній Ниві, бож ми робимо не звичайне яке діло, а Діло Боже.

З любов'ю у Христі й сердечними побажаннями та привітом,

о. Василь Василів
Ваш колишній Настоятель

СЛОВО ВІД НАСТОЯТЕЛЯ

Rev. V. J. Lakusta

о. В. Лакуста

Вайтєська Парафіяльна Округа
Української Православної Церкви в Канаді

Слава Ісусу Христу!

Благочестива Громадо!
Дорогі Брати і Сестри.

У цей великий день, 13-го серпня для громади Св. Михаїла, й для всієї нашої Української Православної Церкви в Канаді мені дуже мило й приємно висловити Вам мої найщиріші привітання від себе і моєї родини і побажати Вам в це знаменне 75-ліття нашої громади Св. Михаїла якнайбільшої духовної радості та душевного задоволення з приводу вписання до історії нашої громади і до історії нашої Української Православної Церкви в Канаді.

Свята Православна Церква є для нас усіх дорогою, вона є нашою Рідною Матір'ю, яка завжди вказувала й вказує нам правильний шлях у нашому житті. На рідних землях України безбожний ворог руйнував і руйнує нашу Святу Українську Православну Церкву й, здається, що фізично він її майже знищив, але він не знищив нашої Святої Церкви в душі народу. Під час цього руйнування наш народ прийшов на вільні землі

американського континенту, де почав будувати Православні церкви.

Та й з тієї причини ваші родичі в році 1897 почали будувати першу Українську Православну Церкву в Канаді для їхньої релігійної потреби.

Ваша Українська Православна Громада в Гардентоні, яку заснували піонери, уже існує сімдесят-п'ять років і до цього часу їй служила та перша церква, так звана "онуцька", й нова церква в місті Гардентон, збудована 1935-го року. За ті роки скільки ваші предки переживали, турбувалися й бідили, але, однак, вони завжди думали перше про свої релігійні потреби.

В цей день, святкуючи 75-літний ювілей вашої церкви, пам'ятайте, що Ваші перші піонери церковного життя зрозуміли, що без відповідного приміщення не можна розвинути церковної праці. Шануйте їх за те, що вони дали вам початок українського православного життя в Канаді й далі поширюйте їхню працю на розбудування Української Православної Церкви тут, на нашій новій батьківщині.

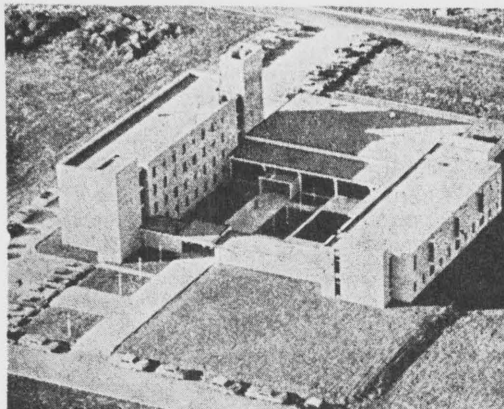
Бажаю історичній громаді Св. Михаїла найкращих успіхів у дальшій праці на Славу Божу. Бажаю дальшого розвитку, спокою й єдності в справах церковних, щоб стати добрим прикладом для наступного покоління!

З християнським привітом,

о. Віктор Лакуста

ПРИВІТ ВІД КОЛЕГІЇ СВ. АНДРЕЯ

St. Andrew's College Winnipeg, Manitoba

Колегія Св. Андрія
Вінніпег, Манітоба

29-го травня, 1972.

Привіт Громаді Св. Михаїла
в Гардентон, Ман.

Колегія Св. Андрія щиро вітає членів-основоположників церковної громади Св. Михаїла в Гардентон, Ман., всю Громаду разом з працюючим о. Настоятелем.

Нам приємно довідатися, що українські переселенці до Канади збудували Дім Молитви на твердій основі людської віри в Бога, що Громада була чинною всі роки, а тепер святкує сімдесят п'яту річницю існування.

Члени-основоположники будували Дім Молитви в глибокій вірі, що вони й надходяче покоління будуть знаходити душевну насолоду, будуть дякувати Богу за ласку й просити Господніх благодатей.

Ми безмежно радіємо, що нащадки основоположників так поважно ставляться до праці перших українських піонерів околиці, і врочисто святкують 75-у річницю оснування церковної Громади.

З християнським привітом,
за Колегію Св. Андрія,

о. Прот. С. П. Симчиш
Декан Богословія

PRIME MINISTER - PREMIER MINISTRE

I am pleased to send my greetings to the Pastor and Congregation of St. Michael's Ukrainian Orthodox Church in Gardenton, Manitoba, on the occasion of the Church's 75th anniversary.

For the better part of a century, St. Michaels has contributed in an important way to the spiritual enrichment of its members and to the community life of Gardenton.

To all those participating in this occasion of jubilation and thanksgiving, I offer my congratulations and best wishes.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read "P. Trudeau".

Pierre Elliott Trudeau

O t t a w a ,
1 9 7 2 .

St. Michael's Ukrainian Orthodox Church in Gardenton was built to serve the spiritual needs of people seeking a new life in a new land. It has been the focal point of family life in a pioneer community. It has preserved for these pioneers much of the religious tradition known and loved in the old land.

St. Michael's Church - the first Ukrainian Church in Manitoba and, too, the first Ukrainian Orthodox Church in Canada - is an historical monument. The significance of its past is maintained by the present community of Gardenton.

Seventy-five years of service in a community is worthy of written record. This "Book of Memoirs" is surely one of the finest tributes to be offered in recognition of the high esteem in which St. Michael's Church is held in the hearts of its people.

W. J. McKeag
Lieutenant-Governor

MANITOBA

OFFICE OF THE PREMIER

WINNIPEG 1

MESSAGE FROM THE PREMIER

When the courageous Ukrainian settlers arrived in this area over three-quarters of a century ago there must have been occasions when they had little to carry them through but determination and faith. It is understandable that one of their first projects as a community should be the establishment of a church to serve the spiritual needs of residents of the area.

In those early and difficult days St. Micheal's Ukrainian Orthodox Church stood as a focal point of spiritual and family life for strangers in a foreign land. In the intervening years the hopes and dreams of those pioneers were fulfilled, they made the land their own, and added their own unique contribution to the development of the province.

On its 75th anniversary St. Micheal's stands as a monument reminding us all of the debt of gratitude we owe to those men and women of faith, and the traditions and customs which fortunately have been preserved through the years.

I would like, on this significant occasion, to extend warm greetings to the present congregation of St. Micheal's, and wish all of you a future as admirable as the past you are celebrating now.

Edward Schreyer

GREETINGS FROM DOMINION M.P. FOR PROVENCHER

Best wishes on the occasion of the 75th anniversary of
the First Ukrainian Orthodox Church in Canada.

Mark G. Smerchanski
M. P. - Provencher

MANITOBA

LEGISLATIVE ASSEMBLY
WINNIPEG 1

GREETINGS FROM PROVINCIAL REPRESENTATIVE FOR EMERSON CONSTITUENCY

I appreciate the opportunity of bringing greetings to the publishers and readers of this historical document on behalf of the residents of the Emerson Constituency.

I congratulate those people who had the incentive and made the efforts to bring this historical document into reality.

The history of the Ukrainian settlements in Manitoba and the cultural contributions made by those people to Manitoba's cultural mosaic was, in part at least, due to the work of the churches and of the ministers involved.

We are too seldom reminded of the values brought to our Society by the many ethnic and cultural groups. This publication will doubtlessly inform Manitobans of our history and help the members of our Society appreciate the contributions of our forefathers.

Congratulations on your very fine endeavours and achievement.

Gabriel Girard, M.L.A.
Emerson Constituency

**ДО ІСТОРІЇ
Української Православної Громади Св. Михаїла
в Гардентон, Манітоба
(Онуцька)**

Українські поселенці, що емігрували до Канади, принесли з собою до неї свої релігійні обряди, церковні й народні свята та своїх християнських святих.

Їх релігійна віра і практики, прикрашені традицією, легендами, віруваннями, переказами і народніми звичаями, творили в перших роках побуту в Канаді громадську і культурну суть української спільноти.

Але цей звиклий і природний вияв релігійного життя яловів у Канаді без церкви і священика.

А що церква і релігія були важливі в житті раних піонерів, ці піонери швидко стали завершувати свої прерійні оселі простими, дерев'яними церковцями. В них, нарешті, в цих церковцях вони наче ставали у присутності Бога: тут вони могли як слід помолитись, дістати Святі Таїнства, бити в покуті чолом об дощану долівку перед іконостасами, хреститись, ставити свічку перед улюбленим Святим, цілувати простягнене їм священиком на привіт Розп'яття і слухати літургійних молій та співів.

Однією з тих малих церков, що служила релігійним потребам перших піонерів, була й Українська Православна Церква св. Михаїла (Онутська) в Гардентоні. Будову тієї церкви можна відвести в минулому аж до 16 серпня 1897, коли вперше почалися розмови над konieczністю мати свій Дім Божий. Буквинці, що задумували збудувати той свій власний Православний Храм, мусіли й вирішити спір внутрі громади, де мав би храм стояти — на правому чи на лівому березі Ріки Розо. Частина поселенців з оселі Брідок воліла правий бік ріки, їх сусіди з поселення Онут настоювали на лівий беріг. Поселенці Онута перемогли у виборі місця — і від цього теж стали звати цю церкву буденно “Онутською”.

На місце під цю першу церкву обрано в 1897 році шмат землі на горбку, яких дві милі на захід від Гардентону. Обрано це місце подекуди ще й тому, що там уже стали хоронити покійних. Якась з емігрантських родин спинилася була на цьому місці з хворою дитиною, дитина померла і тут таки поклали її в могилку.

Під кінець 1897 чи з початком 1898 року подано прохання до Домініяльного Уряду, щоб той окремо признав 20 акрів землі під церкву та під цвинтар. Домініяльна влада видала врешті-решт 25 травня 1899 року свою Дозвольну Грамоту на бажану площу, з тим, що вона має піти під церкву та цвинтар і не може служити нічому іншому.

Вся зима 1897-98 року пішла на заготовку будівельного дерева, яке рубали здож берегів Ріки Розо та на сумежних модринах баговинах. На будову церкви тесано дубові, тополеві, кедрові та модринні бальки. З допомогою сорок-чотирьох добровольців-будівельників завершено в травні 1899 року церкву кришею та куполами. Заки рік чи два згодом обито церкву з-зовні дошками і покрито дах гонтами, шпари проміж бальками позатикано багновим мохом — вліті від дощу і взимі від вітру було затишно. З черги прийшов і час на іконостас. Церква мала 48 стіп довжини, 22 стопи ширини і вежі, що струнчили на 33 стопи вверх над долівкою центральної нави.

Іконостас, частину свічників і лавки для півців виконав Василь Чернописький. За той час Василь Рошко і Василь Когут різьбили малі ручні Розп'яття, на одному з яких стоїть рік 1897. Настінні літографні ікони фірмовані друкарнями з Сан Перетбургу, Москви, Києва й Одеси.

Друковане церковно-слов'янськими буквами й оправлене в багряній оксамит з гравірованими металевими плитами Євангеліє знайшлося на першому місці на престолі. На титульній його сторінці стоїть напис олівцем: “Для Константина Попова і його Дружини від Емануїла Махнія в 1902, у пам'ять його дочки Анни”.

Високий хрест з дерева з датою 1902 року, приплідлі корови, подаровані першими парафіянами, стоять оперті об перегородні стіни в головній лаві. На одній з цих ім'я Миколи

Ковалюка з Онута з датою 1902, на другій Михайла Загари з Брідка поруч дати 1909.

Дерев'яну дзвіницю поруч церкви збудували в 1906 році Василь Чардарик і Митро Васкул з села Луківці. У дзвіниці — три дзвони.

Нова церква не мала священика, але нарід горнувся до неї щонеділі і правив, як міг найкраще, разом з дяками, коли не було священика. Щирими дяками були Теодор Воронюк з Онута, Іван Махній з Брідка, Семен Саранчук з Сенькова, — ці читали Старий і Новий Заповіт та Псалтир. Андрій Вільчинський з Онута мав правильні студії з семінарії в Буковині, і як не було священика, заступав його кожний раз, поки і його не рукоположили в іереї. Теодор Воронюк та Іван Махній, обрані за старших братів, мали доручення підняти священослужителя. У той час у Канаді не було ще Української Православної Церкви й обидва старші брати подали прохання до Російської Православної Місії в Міннеаполісі, США, щоб післала їм православного панотця. Місія посилала двічі в рік отця Константина Попова і він правив Богослужби, вінчав подружжя, хрестив діток та відправляв на Різдво й на Великдень.

В ті давні дні Гардентону, в умовинах піонерства, не завжди доводилося відкладати вінчання чи христини до часу, поки прибуде рідкісним гостем священик-місіонер. Подружжя заводились часто без участі панотця і всіх їх разом благословив, прийшовши за який час, свій священик. Без священика відбувалися й похорони. І тільки немовлята могли завжди підождати на христини в церкві.

Онутську церкву вважають за першу Українську Православну й за першу Православну церкву в Канаді. І хоч у містечку Гардентоні збудовано згодом нову церкву, старенька піонерська церковця залишилася й досі зі своєю дзвіницею та своїм колишнім цвинтарем. І як колись, у ті давні дні, двічі в рік відбуваються в ній Богослужби, а сучасна українська громада Гардентону береже її, як дорогоцінну історичну й релігійну пам'ятку по своїх предках-піонерах.

Members of St. Michael's Parish in Prayer

Blessing of water on Jordan's Day (Yordan) at the rivers edge.

One of the parishioners in prayer by a cross made from ice blocks on Jordan's Day.

Grave side services in commemoration of the departed pioneers by the historical St. Michael's church. This is a tradition practised every year.

Historical Notes

The Ukrainian Orthodox Church of St. Michael's

**Gardenton, Manitoba
(Onutska)**

As the Ukrainian settlers emigrated to Canada they brought with them their religious rituals, church and folk holidays and their christian saints.

Their religious beliefs and practices, colored by traditions, legends, superstitions, myths and ethnic customs constituted the social and cultural fabric of the Ukrainian community's initial years in Canada.

But his customary and natural expression of a religious life remained stunted in Canada without a church and priest.

Since church and religion were important in the life of the early pioneers, these pioneers covered the prairie settlements with wood frame churches. Here, at last, in these churches he exulted in the presence of God; for here he could pray devoutly, receive the sacraments, do penance on the wooden floor before the iconostas, make signs of the cross, place a candle before his saint of worship, kiss the crucifix extended for his salute by the priest, and listen to the liturgical chant and responses.

One of these churches that catered the religious needs to the early settlers was St. Michael's Ukrainian Orthodox Church (Onutska) at Gardenton. The building of this church can be traced back to August 16, 1897 when discussions first began in planning a place of worship. The Bukowinians who were planning to build their own Orthodox Church also had to resolve an internal controversy as to whether the church should be located on the right side or the left side of the Roseau River. A number of settlers from the village of Bridok preferred the right side, while those from the village of Onut insisted on the left side. The settlers from Onut prevailed in the selection of the side. Therefore the church became popularly known thereafter as the "Onutska".

A plot of land on an elevated terrain about two miles west of Gardenton was selected in 1897 as the site of the first church. The selection was due partly to the fact that it had become a burial site. An immigrant family had stopped there to rest with a sick child. The child died and was buried on that site.

Sometimes later in 1897 or early in 1898 a petition was filed with the Dominion Government for a special grant to 20 acres of land for the church and cemetery. Letters Patent were finally issued by the Dominion Government on May 25, 1899 for the said land to be used for a church and cemetery and no other purposes whatsoever.

During the winter of 1897 - 1898 logging operations for timber were undertaken on the bluffs along the Roseau River and in the tamarack swamps. Logs of oak, ash, cedar and tamarack went into the construction of the church. With forty-four volunteers working on the construction of the church, it was finally completed with roof and cupolas in May of 1899. Until the siding was added on the exterior and wood shingles completed the roof a year or two later, the log chinks were packed with swamp moss to provide insulation against rain in the summer and the wind and

snow in the winter. The iconostas was yet to be installed. The church is 48 feet long, 22 feet wide in the center and towers 33 feet above the floor of the central nave.

The iconostas, some of the candleabras and the frame scripture stands were made by Wasyl Chornopysky. While Wasyl Roshko and Wasyl Kehot carved the small crucifixes, one of which is dated 1897. Framed lithographic icons on the walls bear the names of printers from St. Petersburg, Moscow, Kiev, and Odessa.

Printed in church cyrillic, bound in red velvet covers and decorated with engraved metal plates; the holy scripture book was found atop of the alter (preston). The frontespiece contains a dedication in pencil "to Constantin Popoff and his wife from Emani Machnie in 1902, in memory of his daughter Anna."

A tall wooden cross dated 1902, and faded church banners and pennants, donated by the first parishioners stand propped against the partition walls in the central nave. The name of Nikolai Kowaliuk from Onut with the date 1902 shows on one and the name Mihai Zahara from Bridok with the date 1909 shows on another.

The frame bell tower on the church yard was constructed in 1906 by Wasyl Chardaryk and Metro Waskul from the village of Lukiwci. It contains three bells.

The new church had no priest but the people attended church every Sunday and worshiped the best they could with the assistance of cantors whenever priests were not available. Active cantors were Theodore Woroniuk from Onut, Ivan Machnie from Bridok, Semen Saranchuk from Senkiw. They read the New and Old Testaments and the psalter. Andy Wilchinski from Onut had formal training in the Orthodox seminary in Bukowina and substituted regularly whenever the priest was absent, until his own ordination. Theodose Woroniuk and Ivan Machnie were elected the first elders and instructed to find a priest. As there was no Ukrainian Orthodox Church at that time, the two elders petitioned the Russian Orthodox mission in Minneapolis, U.S.A. to send them an Orthodox priest. The mission sent Reverend Constantin Popoff who came twice a year to conduct religious services — to perform marriages, baptize the children and conduct Easter and Christmas services.

In the early days of Gardenton, marriages and births did not under the conditions of pioneer society always await the unfrequent visit of the missionary priest. Occasionally marriages were contracted without benefit of clergy and were solemnized only during the next visit by the priest. Burials were likewise made without the benefit of clergy. Baptisms could always wait for the visitation of the clergy.

The Onutska Church is believed to be the first Ukrainian Orthodox Church and the first Orthodox Church in Canada. Although a new church has been built in the town of Gardenton, the old church still stands with its separate belfry tower and its original cemetery. As in the old days, services are held twice a year and the historical and religious significance of the pioneer church is maintained by the present community of Gardenton.

ПІОНЕРИ-ОСНОВОПОЛОЖНИКИ

ПЕРШОІ

Громади Української Православної Церкви в Канаді — Св. Михаїла в Гардентоні, Манітоба.
(Громада була організована 1896 р. а церкву збудовано 1897 р.)

* * *

PIONEERS-FOUNDERS

of the first Parish of the Ukrainian Orthodox Church in Canada — St. Michael's Parish
in Gardenton, Manitoba.

(The Parish was organized in 1896 and the Church erected in 1897)

ВАСИЛЬ КИКОТЬ	WASYL KYKOT	ТЕОДОР ГЛОВАЦЬКИЙ	THEODORE GLOWACKY
ДОМИТРАШ ДУЧАК	DOMITRASH DUSCHAK	СЕМЕОН САРАНЧУК	SIMEON SARANCHUK
ІВАН КОСТЯНИК	IWAN KOSTYNYK	ІВАН МАХНИЙ	IWAN MAKHNYI
ПЕТРО ШКВАРЧУК	PETRO SHKWARCHUK	СЕМЕОН ТИРОН	SIMEON TYRON
ІВАН ВОРОНИУК	IWAN WORONIUK	ВАСИЛЬ ЧОРНОПИСЬКИЙ	WASYL CHORNOPYSKY
ІВАН БОПЧУК	IWAN BOYCHUK	ТЕОДОР МАКСИМЧУК	THEODORE MAKSYMCHUK
ІНТЕМІЙ МИСИНСЬКИЙ	INTEMIY MYSYNCHUK	ГАВРИЛО КАНТИМІР	HAWRYLO KANTYMR
САНДИК МИБЕНІЙ	SANDYK MYKUTEY	ІВАН ГРИНИК	IWAN HRYNYK
НИКОЛАЙ ДЗЮБА	NYKOLAY DZIUBA	ВАСИЛЬ РОШКА	WASYL ROSHKA
ІВАН ТОСТОВАРИЙ	IWAN TOSTOWARYK	ДОМИТРАШ ПАВЛЮК	DOMITRASH PAWLIUK
НИКОЛАЙ РОШКА	NYKOLAY ROSHKA	АКСЕНТИЙ ДОМИТРИЙ	AKSENTIY DOMYTRIUK
ВАСИЛЬ ЧОРНОПИСЬКИЙ	WASYL CHORNOPYSKY	ОНУФРЕЙ ТИРОН	ONUFREY TYRON
МИХАЙЛ ВІСЛЯНИК	MYKHAIL WIWSIANYUK	ТЕОДОР ОРЛЕЦЬКИЙ	THEODORE ORLECKY
ДМИТРО КОРОЛЬ	DMYTRO KOROL	ТАНАСКО КОСТЯНИК	TANASKO KOSTYNYK
АНДРИЙ ГЛОВАЦЬКИЙ	ANDRIY GLOWACKY	ІВАН БОЙДА	IWAN BOYDA
ДОМИТРАШ ОЛИВНИК	DOMITRASH OLYNYK	АНДРИЙ ГАЛЦЬКИЙ	ANDRIY HALICKY
ВАСИЛЬ ШЕВЧУК	WASYL SHEWCHUK	ЯКИВ ФОЧАК	YAKIW FOCHAK
ПЕТРО ГУДИМА	PETRO HUDYMA	ІВАН КОВАЛЮК	IWAN KOWALIUK
ІВАН ГУДИМА	IWAN HUDYMA	ІВАН ДЕНИЩУК	IWAN DENYSCHUK
ЯКИВ КОВАЛЮК	YAKIW KOWALIUK	СЕМЕОН КОРОЛЬ	SIMEON KOROL
ІВАН КОВАЛЮК	IWAN KOWALIUK	МИХАЙ ЗАГАРА	MIHAY ZAHARA
ІВАН ВІВАР	IWAN WIWCHAR	ЯКИВ КУРИСЬ	YAKIW KURYEC

Перший священник Константин Попович доїздив із Мінеаполісу, ЗДА.
Головний Майстер — Василь Кикоть.

* * *

The first priest serving the parish was Reverend Konstantyn Popowich, who resided
in Minneapolis, U.S.A.

The chief carpenter of the Church was Wasyl Kykot.

Missionary and regular priests serving St. Michael's Church

1. Pre-Church Period (1897-1898)

- * Rev. Nestor Dmytriw - Ukr. Catholic
- * Rev. Ivan Maliarevsky - Russian Orth.

2. Orthodox Priests mainly serving at St. Michael's Church (Onutska) built in 1899

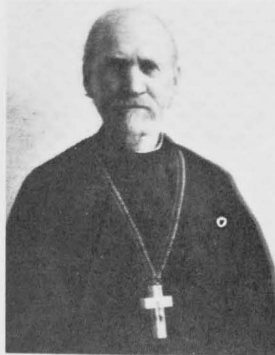
- * Rev. Constantine Popoff (Russian Orth) 1899-1904
- * Rev. J. Sichinsky (Russian Orth.) 1904-1905
- * Rev. Andry Solianka (Russian Orth.) 1906-1910
- * Rev. Pavel Rozkazov (Russian Orth.) 1911-1919
- * Rev. Stachy Borichevsky (Orth.) 1919-1921

3. Temporary Orthodox Priests:

- * Rev. Andry Wilchuinski (Ukr) 1903-1904
- * Bishop Seraphim (Russian) 1903
- * Rev. Pantelmon Bozyk (Ukrainian) 1904-1905
- * Rev. D. Krishka (Ukrainian) 1910
- * Rev. Artemy Dutka (Ukrainian) 1917
- * Rev. Damien Krehiel (Ukrainian) 1918-1919

4. Priests of the Ukrainian Orthodox Church of Canada:

- * Rev. W. Novosad 1921-1925
- * Rev. P. Zaparniuk 1926-1928
- * Rev. E. Hrytzyna 1928-1931
- * Rev. Aponiuk 1932-1936
- * Rev. Glisky 1942-1947
- * Rev. J. Hykawy 1947-1950
- * Rev. P. Stefiuk 1950-1969
- * Rev. W. Wasyliw 1969-1970
- * Rev. V. J. Lakusta 1970 -

REV. CONSTANTINE POPOFF
First Orthodox Priest of St. Michael's Church

Pictures of the "Onutska" Church

St. Michael's Church with its cemetery

The church iconostas made by Wasyl Chornopysky.

Pictures of St. Michael's Church

A hand-carved chandelier.

A hand-carved candelabra made by Wasyl Chornopysky.

Pictures of St. Michael's Church

St. Michael's Church Altar.

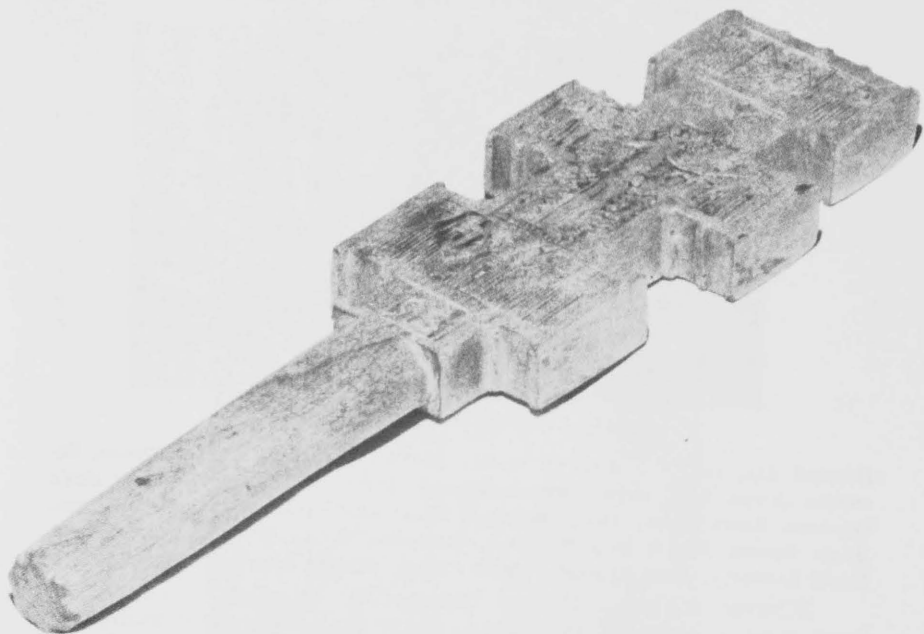

The church iconostas

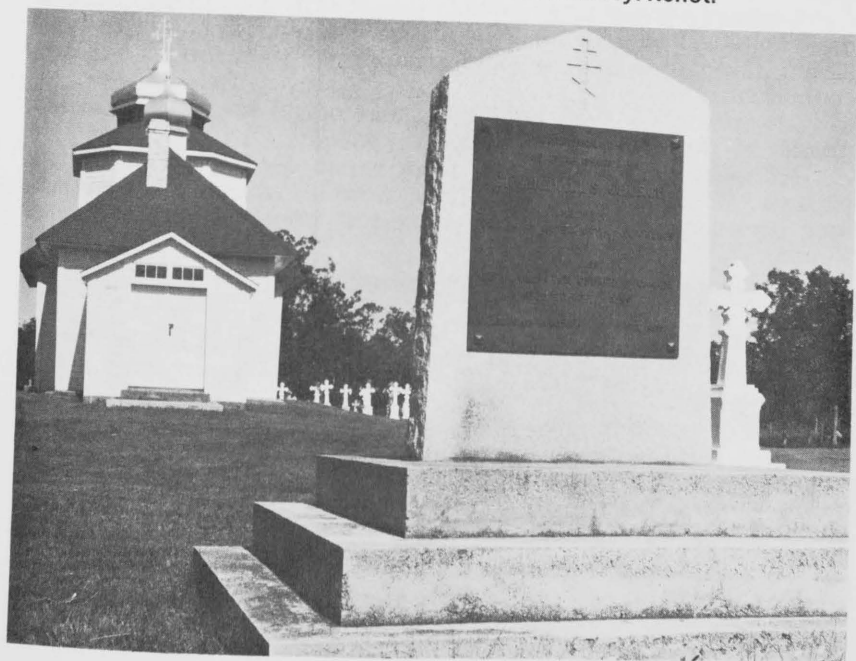

Members of St. Michael Church dressed in their native costumes.

Hand cross carved by Wasyl Roshko and Wasyl Kehot.

ЖІНОЧЕ ТОВАРИСТВО ПРИ ЦЕРКВІ

ІМЕНА ЧЛЕНОК НА ЗНИМЦІ:

Перший ряд, сидять з ліва на право: Настя Тисарська, Сафта Крішка, Василина Дикун, Анна Бурик, Магда Онисько, Марія Загара. Другий ряд: Люба Онисько, Настя Сапач, Ольга Ликопой, Василька Подольська, Марія Ковалюк, Докія Божик. Третій ряд: Василина Ковалюк, Ольга Божик, Анна Панчук, Марія Воронюк, Анна Крилата, Марія Гасюк. Знімка була взята коло 1952 р.

Жіноче товариство при церкві Св. Михаїла в Гардентон було зорганізоване в 1939 році. Організаційні збори відбулися в місяці січні. Першого року до товариства вписалося 9 членок. Першою головою товариства була вибрана Магда Онисько.

Спочатку товариство почало працювати для потреб церкви, щоб придбати фонди на її потреби. В Гардентон був побудований Народний Дім, в якому товариство мало змогу повести свою працю.

Товариство в 1949 році помагало організувати українську школу та помагало вести недільну школу.

Жіноче товариство веде дуже гарно свою роботу, як для церкви так і для Народного Дому і по змозі своїх сил піддержує загальну народню працю серед українського загалу в Канаді.

A Memorial in honor of the sons that gave their lives in the First World War.

ВІДКРИТТЯ ПАМ'ЯТНИКА

14—15-го липня 1956

Шістнадцять років тому Українська Православна Громада Св. Михаїла в Гардентоні була свідком ще одної події, а саме, відкриття пам'ятника на площі історичної Української Православної Церкви.

Ця okazія, на яку прибуло багато народу, почалася в суботу 14-го липня 1956, на площі Української Церкви Св. Михаїла (Онучька). Там відслужили богослуження о. П. Стефюк з Толстой і о. Е. Горгіца з Вайти, а після цього офіційно відкрив церковний пам'ятник Дост. Дж. Пикерсгил, міністер громадянства й імїграції в Оттаві. О. П. Стефюк посвятив пам'ятник.

Закінчивши формальні справи, усі зібралися в Українськїм Народнїм Домі в Гардентон на спільний обід і програму, яка складалася з різних промовців: о. Е. Горгіца; Дост. Дж. Пикерсгил; П. Рені Жутра, посол з округи Прованшей; І. Р. Соломон, посол з округи Емерсон; проф. П. Юзик з Манїтобського Університету й п-ні Марія Танчак.

В неділю, 15-го липня, другий день святкувань почався із Службою Божою в Українській Православній Церкві Св. Михаїла в місті Гардентон. Відслужили: Високопреосвященніший Митрополит Іларіон, о. П. Стефіук і о. Е. Горгіца. Під час Богослуження співав хор Українського Православного Собору під управою Ф. Рекрута. По закінченні Служби Божої відбулося відкриття пам'ятника першого українського поселенця з Буковини. Відкриття доконав Дост. Д. Л. Кемпбел, прем'єр Манітоби. Високопреосвященніший Митрополит Іларіон освятив пам'ятник. Після цього відкриття усі зійшлися до Українського Народного Дому в Гардентоні на спільний обід і концертну програму. Бесідниками були: Дост. Д. Л. Кемпбел; Дост. М. Н. Григорчук; Високопреосвященніший Митрополит Іларіон; П. Д. Роблін, провідник Прог.-Консервативної Партії в Манітобі й п. Іван Панчук з Дітройт, Міш.

Це святкування відзначило ще одну фазу з історичних моментів для Української Православної Громади Св. Михаїла в Гардентоні.

UNVEILING OF CHURCH MEMORIAL

Sixteen years ago, St. Michael's Ukrainian Orthodox Parish in Gardenton witnessed another great event and that was the unveiling of a church memorial at the site of the Historical Ukrainian Orthodox church.

This two day event, which was well represented, began on Saturday, July 14, 1956 with a church service held at the site of St. Michael's Ukrainian Orthodox Church (Onutska) with Rev. P. Stefiuk of Tolstoi and Very Rev. E. Gorgitza of Vita officiating. It was followed by the unveiling of a church memorial by the Hon. J. Pickersgill, Minister of Citizenship and Immigration, Ottawa. Rev. P. Stefiuk blessed the memorial.

With the official unveiling ceremony completed; those attending this occasion, gathered at the Ukrainian National Hall in Gardenton for a dinner and a program which consisted of various speakers — Very Rev. E. Gorgitza; Hon. J. Pickersgill; Mr. Rene Jutras, M.P. for Provencher; Mr. J. R. Solomon, M.L.A. for Emerson; Prof. Paul Yuzyk, University of Manitoba; and Mrs M. Tanchuk.

Sunday, July 15, the second day of commemoration, began with a church service at St. Michael's Ukrainian Orthodox Church in Gardenton town, which was officiated by the Most Rev. Metropolitan Ilarion and assisted by Rev. P. Stefiuk and Very Rev. E. Gorgitza. The choir from St. Mary the Protectress Cathedral in Winnipeg under the direction of Mr. Fred Rekrut sang the service. This was followed by the unveiling of the memorial to the first settler (Wasył Zahara) from Bukovina, Ukraine by the Hon. Premier D. L. Campbell. His Grace the Most Rev. Metropolitan Ilarion blessed the memorial. This occasion was also followed by a dinner and guest speakers — Premier D. L. Campbell; Hon. M. N. Hryhorczuk; Most Rev. Metropolitan Ilarion; Mr. Duff Roblin, leader of the Progressive Conservative Party in Manitoba; and Mr. John Panchuk.

This two day event marked another phase in the historical moments for St. Michael's Ukrainian Orthodox Parish in Gardenton.

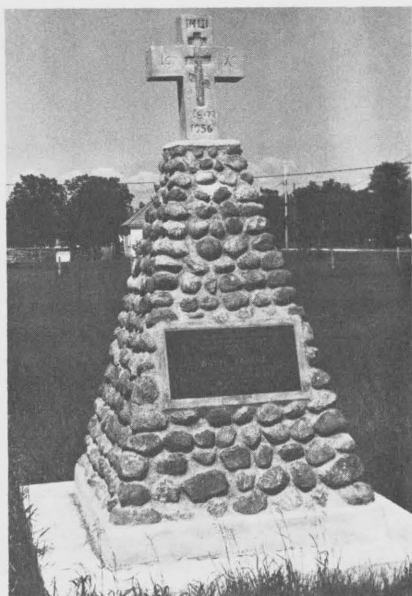
Pictures of the unveiling ceremonies

Church Memorial unveiled by Hon. J. Pickersgill.

Church memorial blessed by Rev. P. Stefiuk.

Memorial Stone dedicated to the first settler - Wasył Zahara blessed by the Most Rev. Metropolitan Flarion assisted by Very Rev. E. Gorgitza and Rev. P. Stefiuk.

НОВА ЦЕРКОВНА ГРОМАДА СВ. МИХАЙЛА в Гардентон (місті), Ман.

Наша громада Св. Михайла в місті Гардентон заснована в 1935 році синами Буковинської й Галицької землі. А саме, її організували: Іван Сапач, Георгій Сідорський, Георгій Онисько і Василь Крилатій. Перше богослуження служив о. Новосад, а теперішнім нашим настоятелем є о. В. Лакуста. Побудовану в 1935 р. церкву посвятив о. С. В. Савчук. Громада має свій власний цвинтар.

За Божою поміччю вони зробили багато. Їхні сили не вичерпані й треба сподіватися ще більше посиленої праці для добра Церкви і всього українського народу в будучині.

NEW CHURCH OF ST. MICHEAL in Gardenton (town), Man.

The new St. Micheal's Ukrainian Orthodox Church was built in Gardenton town in 1935. Ivan Sapach, G. Sidorsky, G. Onysko, and Wasyl Krelaty were the organizers and founders of the new church. Very Rev. S.W. Shawchuk blessed this new church.

The New St. Michael's Church

Church's iconostas

Church's altar

Group picture of the parish members

Some of the members of the present St. Michael's Ukrainian Orthodox Parish.

Picture of the Parish Executive

The parish executive for 1972 (left to right) N. Burke - president; J. Shewchuk - treasurer, N. Machnee - vice president. Missing is S. Kowaliuk - secretary.

Picture of the Women's Association Executive

The Gardenton Women's Association executive for 1972 (left to right) Mrs Kowaliuk, Mrs W. Dykun, Mrs K. Sidorsky - treasurer; Mrs M. Onysko - president; Mrs A. Panchuk - vice president; Mrs Shewchuk. Missing from the picture is Mrs D. Serediak - secretary.

Picture of the anniversary committee

First row (left to right) Mrs M. Onysko, Rev. V. J. Lakusta, Mrs K. Sidorsky. Second row Mr Tony Shewchuk, Mr. Mike Zahara.

A Thank-you Note

- * To Frank Saprovich for the painting of the historical site signs.
- * To John Panchuk for the use of reference material from his two books: "Diamond Jubilee of Gardenton, Manitoba" and "Bukowinian settlements".
- * To all that gave information and pictures towards the publishing of this book.

—The Anniversary Committee

